

UN TEZAU DE *FOLLES* DE LA ÎNCEPUTUL SECOLULUI AL IV-LEA DESCOPERIT ÎN DOBROGEA

ADRIAN POPESCU

Cele cinci monede pe care le publicăm în cele ce urmează se găsesc într-o colecție particulară din București și fac parte dintr-un tezaur descoperit într-o localitate neprecizată din Dobrogea la o dată necunoscută. Posesorul lor le-a selecționat pe cele mai bine păstrate dintr-un lot de 25 de piese, toate de dimensiuni asemănătoare, probabil tot *folles*. Din nefericire nu am putut afla dacă acesta era numărul total al monedelor din tezaur. În continuare prezentăm catalogul monedelor:

Diocletianus

Av. IMP DIOCLETIANVS P F AVG

Rv. SACR MONET AVGG ET CAESS NOSTR

1. AE VI 10 gr.; 27,6 mm.

RIC, VI, p. 315, nr. 33 a, Aquileia, off. P, cca. 301.

Severus II

Av. FLA VAL SEVERVS NOB C

Rv. SACR MONET AVGG ET CAESS NN

2. AE XII 9,14 g; 28,2 mm.

Cf. RIC, VI, p. 473, nr. 157 a, Siscia, off. Γ, a. 305-306.

Av. FL VAL SEVERVS NOB CAESAR

Rv. GENIO POPV-L-I ROMANI

3. AE XII 10,96 g; 27,5 mm.

RIC, VI, p. 495, nr. 13 a, Serdica, off. Γ, a. 305-306.

Maximianus

Av. IMP C•MA•MAXIMIANVS P F AVG

Rv. GENIO POPV - LI ROMANI

4. AE XII 8,97 g; 28,5 mm.

RIC, VI, p. 512, nr. 19 b, Thessalonic, off. B, cca. 298-299.

Constantius I

Av. FL VAL CONSTANTIVS NOB CAES

Rv. GENIO POPV-L-I ROMANI

5. AE VI 11,08 G; 28 MM.

RIC, VI, p. 531, nr. 20 a, Heraclea, off. a, cca. 297-298.

Cu excepția piesei nr. 2 care a fost bătută la Siscia în numele împăratului Severus II, nici o monedă nu prezintă diferențe față de catalogul întocmit de C.H.V. Sutherland¹. Exemplarul mai sus menționat prezintă câteva deosebiri atât pe avers cât și pe revers față de exemplarul de la Viena², pe avers are gravată legenda 3^b (FLA VAL SEVERVS NOB C) în loc de 3^d (FL VAL SEVERVS NOB C) iar pe revers legenda este redată sub forma de la nr. 2 din catalog în loc de SACRA MONET AVGG ET CAESS NN. Cum marea majoritate a monedelor de bronz bătute la Siscia în această perioadă sunt rare sau foarte rare³, trebuie să considerăm follisul de mai sus inedit. Moneda trebuie să aparțină primei emisiuni din grupa a II-a, ultima în care a fost folosit tipul cu *Moneta*⁴. Folosirea pe revers a formei SACR în loc de SACRA, prescurtare care nu apare la Siscia fiind specifică atelierului din Aquileia⁵, ar fi de explicat printr-o neglijență a gravorului. Oricum o confirmare pe viitor prin apariția altor piese ar fi bine-venită.

Din păcate despre structura inițială a acestui tezaur nu știm mai nimic în afară de faptul că pare să fi fost alcătuit exclusiv din piese mari, *folles* bătute după standardul metrologic introdus după reforma din anul 294. Datorită selecției operate de posesor toate monedele sunt din ateliere diferite. În ceea ce privește momentul ascunderii putem să avem în vedere cel mai devreme anii 305-306, din motive care pot fi de orice natură.

Tezaure ascunse după reforma lui Dioclețian în Dobrogea mai sunt cunoscute la Piatra Frecăței⁷, care pare să fie și cel mai timpuriu fiind compus numai din *aureliani* și fracțiuni de follis, urmat de cel de la Silistra⁷, compus din antoninieni, *aureliani*, fracțiuni de follis⁸ și cel puțin un follis⁹. Singurul tezaur compus exclusiv din *folles*, recuperat din păcate tot parțial este cel descoperit în urma unui dragaj în portul Constanța¹⁰, pierdut probabil după anul 307.

1 C.H.V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage. From Diocletian's reform (A.D. 294) to the death of Maximinus (A.D. 313)*, Londra, 1967.

2 RIC, VI, p. 473, 157 a.

3 *Ibidem*, p. 446-447 și 449-450.

4 *Ibidem*, p. 449, 473.

5 *Ibidem*, p. 302-304, 315-316, 319. De remarcat că și la Aquileia aceeași marcă este ultima în grupa I și prima în cea de-a doua.

6 Gh. Poenaru Bordea, R. Ocheșeanu, *Pontica*, 24, 1991, p. 360-366.

7 P. Papahagi, *CNA*, 18, 1944, 129, p. 210-219.

8 *Ibidem*, p. 219, nr. 6 de tip RIC, VI, p. 531, nr. 13, Heraclea, cca. 295-6 sau p. 532, nr. 21, cca. 297-8.

9 P. Papahagi, *op. cit.*, p. 219, nr. 4 de tip RIC, p. 580, nr. 10 a, Cyzic, cca. 295-6 sau nr. 12 a, cca. 297-9.

10 R. Ocheșeanu, *Pontica*, 17, 1984, p. 131-134.

1

2

3

4

5

A HOARD OF FOLLES FROM THE BEGINNING OF THE
4TH CENTURY DISCOVERED IN DOBROUDJA

– Abstract –

The coins presented here are a part of a larger hoard composed from at least 25 coins, according with the owner's declaration, a collector from Bucharest, all silvered bronzes, probably *folles*, found in a unknown place from Dobroudja at an also unknown date. The main criteria in the selection operated by the collector was the state of preservation, reason for which the structure we know is irrelevant. All coins with one exception (no. 2), are known. The follis struck in the name of the emperor Severus II at Siscia is probably unknown one, being a part of the first issue from group II.

The moment when the hoard was buried is presumed to be the earliest at about 305-306, the date of the latest coins. Other hoards buried in Dobroudja after the monetary reform of 294 are the one found at Piatra Frecăței, Silistra and Constanța.